

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

ԵՊՀ ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏԻ  
ՊՐՈՖԵՍՈՐԱԴԱՍԱԽՈՍԱԿԱՆ ԿԱԶՄԻ  
ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԻ ՆՅՈՒԹԵՐԻ  
ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

**1(1) 2018**

Երևան - 2018

Հրատարակության և երաշխավորել  
ԵՊՀ գիտական խորհուրդը

Գլխավոր խմբագիր՝  
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր,  
ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Գ. Ս. Ղազինյան

Գլխավոր խմբագրի տեղակալներ՝  
իրավ. գիտ. դոկտոր,  
պրոֆեսոր Ա. Ս. Հայկյանց  
իրավ. գիտ. թեկնածու,  
դոցենտ Կ. Ա. Գևորգյան

Խմբագրակազմ՝  
իրավ. գիտ. դոկտոր,  
պրոֆեսոր Ա. Հ. Գաբուրյան  
իրավ. գիտ. դոկտոր,  
պրոֆեսոր Ս. Ա. Դիրբանդյան  
իրավ. գիտ. դոկտոր,  
պրոֆեսոր Ա. Գ. Վաղարշյան  
իրավ. գիտ. դոկտոր,  
պրոֆեսոր Գ. Բ. Դանիելյան  
իրավ. գիտ. դոկտոր,  
պրոֆեսոր Վ. Վ. Ստեփանյան  
իրավ. գիտ. դոկտոր,  
պրոֆեսոր Վ. Դ. Ավետիսյան  
իրավ. գիտ. թեկնածու,  
դոցենտ Ս. Գ. Մեղրյան

Հիմնադիր և հրատարակիչ՝  
Երևանի պետական  
համալսարան

Խմբագրության հասցեն՝  
ՀՀ, 0025, Երևան,  
Ալեք Մանուկյան 1,  
ԵՊՀ իրավագիտության  
ֆակուլտետ:  
Հեռ.՝ 060-71-02-43

Էլ. կայք՝ [publications.y-su.am](http://publications.y-su.am)  
[publishing.y-su.am](http://publishing.y-su.am)

Խմբագրությունը կարող է  
հրապարակել նյութեր՝  
համամիտ չլինելով  
հեղինակների  
տեսակետներին:

e-mail: [law@ysu.am](mailto:law@ysu.am)  
Տպագրական 32.625 մամուլ:

Տպաքանակը՝ 100  
Հանձնված է շարվածքի՝  
15.01.2018  
Հանձնված է տպագրության՝  
20.04.2018

## ԲՈՎԱՆՂԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Արթուր Վաղարշյան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԻՐԱՎԱԿԱՆ  
ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԳՈՐԾԱՌՈՒԹՎՈՐՄԱՆ ՓՈՐՁԸ ԵՎ ԱՐԴԻ  
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՄԱՆ ՀԱՅԵՅԱԿԱՐԳԱՅԻՆ  
ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ .....7

Վիկտորյա Օհանյան

ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԿԵՆՍԱԳՈՐԾՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ԼՈՒԾՄԱՆ  
ՄԻՋՃՅՈՒՂԱՅԻՆ ԵՎ ԻՆՏԵԳՐԱԼ ՄՈՏԵՑՈՒՄՆԵՐԸ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ  
ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ .....21

Տարոն Միմոնյան

ԻՐԱՎԱԲԱՆԻ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՄԱՐՏԱՀՐԱՎԵՐՆԵՐԸ XXI  
ԴԱՐՈՒՄ. ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ .....34

Варе Геворкян

К ВОПРОСУ О МЕХАНИЗМЕ ВЛАСТИ КАК О СТРУКТУРНОМ  
ЭЛЕМЕНТЕ ПОЛИТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ ОБЩЕСТВА .....46

Գևորգ Դանիելյան

ՎԱՐՉԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԱԶԳԱՅԻՆ  
ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ.....58

Վարդան Այվազյան

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԻՍԵՄԱՏԵԽՆԻԿԱՆ.....78

Անահիտ Մանասյան

ԿԱՅՈՒՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՐԴԻ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱ-  
ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՄՏԱԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ.....95

Ռուստամ Մախմուդյան

ԵԶՐԻՆԵՐԻ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅՈՑ ԵՂԵՌՆԻ  
ՄԻՋԱԶԳԱՅՆՈՐԵՆ ԶՃԱՆԱԶՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔ.....111

Հասմիկ Ենգոյան

2016 թ. Դեկտեմբերի 16-ի «ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔՈՎ  
ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՀՀ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ԲՈՂՈՔԱՐԿՄԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ  
ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԻ ՈՐՈՇ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ.....130

Рита Арустамян	
ФУНКЦИЯ ОХРАНЫ ПРАВ И СВОБОД ГРАЖДАН И ИХ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ПЕРЕД ОБЩЕСТВОМ .....	138
Դավիթ Հակոբյան	
ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐՆ ՈՒ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ, ԴՐԱՆՑ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԱՄՐԱԳՐՈՒՄԸ.....	154
Լիպարիտ Մելիքջանյան	
ՀՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՎ ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ ՍԵՐՎԻՏՈՒՏԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ.....	166
Արսեն Թավադյան	
ԱՆՎԱՎԵՐ ԳՈՐԾԱՐՔՆԵՐԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ .....	176
Ռաֆիկ Գրիգորյան	
ՍՊԱՌՈՂԱԿԱՆ ՎԱՐԿԻ ՎԱՂԱԺԱՄԿԵՏ ՍԱՐՄԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ .....	189
Արա Գաբուրյան	
ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ ՆԱԽԱԳԾՈՎ ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱՏԱՄԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ՆԱԽԱՏԵՍԵԼՈՒ ՈՐՈՇ ՀԱՐՑԵՐԻ ՇՈՒՐՋ.....	203
Աննա Մարգարյան	
ԱՆՉԱՓԱՀԱՍՆԵՐԻ ՇԵՂՎՈՂ ՎԱՐՔԱԳԾԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ .....	213
Тигран Симонян	
СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ, ГОСУДАРСТВЕННО- ПРАВОВЫЕ, ИДЕОЛОГИЧЕСКИЕ И ВОСПИТАТЕЛЬНЫЕ МЕРЫ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ ПРЕСТУПНОСТИ МОЛОДЕЖИ.....	234
Սամվել Դիբրանյան	
ՔՐԵԱԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ՕՐԵՆՔԻ ԷԱԿԱՆ ԽԱԽՏՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԻ ԲԵԿԱՆՍԱՆ ՀԻՄՔ .....	262

Վահե Ենգիբարյան

ԴԱՏԱԿԱՆ ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՑԻՈՆԱԼ  
ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՄԱՆ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԸ ՀՀ  
ՔՐԵԱԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՆ  
ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ.....276

Տաթևիկ Սուջյան

ԱՆՁԻ ԿՈՂՄԻՑ ԿԱՏԱՐՎԱԾ ԳԱՂՏՆԻ ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ  
ՈՐՊԵՍ ԱՊԱՑՈՒՅՑ ՕԳՏԱԳՈՐԾԵԼՈՒ ԹՈՒՅԼԱՏՐԵԼԻՈՒԹՅԱՆ  
ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐԸ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ .....296

Արմեն Հովհաննիսյան

ՆՈՐ ԵՐԵՎԱՆ ԵԿԱԾ ԵՎ ՆՈՐ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐՈՎ ԲՈՂՈՔ  
ՆԵՐԿԱՅԱՅՆԵԼՈՒ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԻ ՀԵՏ ԿԱՊՎԱԾ  
ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ.....314

Սերգեյ Մարաբյան

ԱՆՉԱՓՈՒՄԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԴԱՏՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԿԱՄ ՊԱՏԺԻՑ  
ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՐԿԱԴՐԱՆՔԻ ՄԻՋՈՑ ԿԻՐԱՌԵԼՈՎ ՔՐԵԱԿԱՆ  
ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄԸ ԴԱԴԱՐԵՑՆԵԼՈՒ

ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ԸՍՏ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ  
ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՆՈՐ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ ՆԱԽԱԳԾԻ.....326

Հրայր Ղուկասյան, Անահիտ Հարությունյան

ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ  
ԿԻՐԱՌՎՈՂ ՏԱԿՏԻԿԱԿԱՆ ՀՆԱՐՔՆԵՐԻ ԹՈՒՅԼԱՏՐԵԼԻ  
ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ.....352

Գուրգեն Ներսիսյան

ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹՈՒՄ ՄԵՂԱԴՐՅԱԼԻ  
ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ.....375

Սերգեյ Մեղրյան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ  
ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՆՈՐ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ ՆԱԽԱԳԻԾԸ,  
ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԱՌԱՋԱՐԿՎՈՂ  
ԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐԸ.....395

Վահե Հովհաննիսյան	
ՈՂՋԱՄԻՏ ԺԱՄԿԵՏՈՒՄ ԳՈՐԾԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ .....	430
Վարդուշ Եսայան	
ՀԱՅՑԱՊԱՀԱՆՋԻ ՓՈՓՈԽՄԱՆ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ	
ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ .....	445
Վահագն Դալլաքյան	
ՀԱՅՑԻ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ.....	458
Օլիմպիա Գեղամյան	
ՋՐՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՀԵՏ ԿԱՊՎԱԾ ՎԵՃԵՐԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ԱՐՏԱԴԱՏԱԿԱՆ ԿԱՐԳԻ ՈՐՈՇ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ .....	472
Տիգրան Խաչիկյան	
ԵՍՏՄ ՄԱՔՄԱՅԻՆ ՕՐԵՆՄԴՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ «ՄԱՔՄԱՅԻՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔԻ ՄԻՋԵՎ ՓՈԽՀԱՐԱԲԵՐԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ .....	484
Հեղինե Գրիգորյան	
ՋՐԱՅԻՆ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ ՀԱՐՑԵՐԻ ՇՈՒՐՋ .....	496
Անի Սիմոնյան	
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՊԱՏԱՄԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ .....	513

**ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹՈՒՄ ՄԵՂԱԴՐՅԱԼԻ  
ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ  
ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ**

**Գուրգեն Ներսիսյան**

*Արցախի պետական համալսարանի իրավունքի ամբիոնի դասախոս*

Քրեական դատավարությանը մասնակցող անձանց անվտանգության և նրանց պաշտպանության իրականացումը քրեական դատավարության արդյունավետության ապահովման առանցքային ուղղություններից մեկն է: Դրան են նվիրված միջազգային մի շարք փաստաթղթեր՝ «Կոռուպցիայի դեմ» ՄԱԿ-ի 31.10.2003 թ. կոնվենցիան, «Կոռուպցիայի համար քրեական պատասխանատվության մասին» 27.01.1999 թ. ԵՄ կոնվենցիան<sup>1</sup>, «Անդրազգային կազմակերպված հանցավորության դեմ» 15.11.2000 թ. ՄԱԿ-ի կոնվենցիան և այլն<sup>2</sup>: Միջազգային իրավունքի տեսանկյունից պետությունը պարտավոր է պաշտպանել իր իրավասության ներքո գտնվող մարդու կյանքը, ձեռնարկել անհրաժեշտ միջոցառումներ, որպեսզի մարդու կյանքը և առողջությունը չվտանգվեն:

Դատավարության մասնակիցների անվտանգության ապահովումը ուղղակիորեն փոխկապակցված է տվյալ դատավարության արդյունավետության հետ: Քրեական դատավարությանը մասնակցող անձանց պետական պաշտպանության արդյունավետությունը շատ դեպքերում պայմանավորված է նաև քրեական դատավարությունում տեղեկատվական անվտանգության ապահովմամբ<sup>3</sup>: Միջազգային փորձագետները նշում են, որ իրավապահ մարմիններին աջակցող անձանց նկատմամբ գործադրված սպառնալիքները և բռնությունները քրեական դատավարության համակարգի փլուզման

---

<sup>1</sup> <https://sk.ru/news/m/wiki/11677.aspx>.

<sup>2</sup> [https://www.cba.am/Storage/AM/downloads/FDK/InternationalInstruments/palermo\\_convention\\_on\\_transnational\\_crime\\_arm.pdf](https://www.cba.am/Storage/AM/downloads/FDK/InternationalInstruments/palermo_convention_on_transnational_crime_arm.pdf).

<sup>3</sup> Տե՛ս Յուե Ս. Վ. Информационное обеспечение уголовного процесса: Автореф. дисс. канд. юрид. наук - Челябинск. 2002:

ամենատարածված միջոցներից են<sup>1</sup>, նշված անձանց պաշտպանությունը վերաբերում է հանցավորության դեմ պայքարի զլոբալ հիմնախնդիրների ոլորտին<sup>2</sup>:

Դատավարության մասնակցի անվտանգության ապահովման հարցը առավել կարևոր է ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի նախագծով սահմանված (այսուհետ՝ Նախագիծ) համագործակցության վարույթում, որի ներառումը նպատակ է հետապնդում ակտիվացնել ծանր և առանձնապես ծանր հանցագործությունների բացահայտումը և դրանք կատարած անձանց պատասխանատվության անխուսափելիությունը՝ ոչ մեծ կամ միջին ծանրության հանցագործության մեջ, ինչպես նաև ծանր կամ առանձնապես ծանր հանցագործության օժանդակության համար մեղադրվող անձանց հետ համագործակցելու միջոցով: Ակնհայտ է, որ քրեական վարույթն իրականացնող մարմնի հետ համագործակցությունը կարող է համագործակցող անձի անվտանգությանն ուղղված սպառնալիք ստեղծել, հետևաբար որքան պաշտպանված է զգում իրեն քրեական վարույթին ներգրավված անձը, այնքան մեծ է իրավապահ մարմինների հետ համագործակցելու հավանականությունը, իսկ այս պայմանը առանցքային դերակատարություն ունի հատկապես համագործակցության վարույթում: Ինչպես իրավացիորեն նշել է Ի. Վ. Տիխանինը, մինչդատական վարույթի լրիվությունն ու օբյեկտիվությունը կլինեին անհնարին, եթե մեղադրյալը, վախենալով իր կամ մերձավոր ազգականի նկատմամբ բռնությունից կամ դրա սպառնալիքից, զերծ մնար վարույթն իրականացնող մարմնի հետ համագործակցությունից<sup>3</sup>:

Դատավարական օրենսդրությունը դրա մասնակիցների պաշտ-

---

<sup>1</sup> Выводы и рекомендации Совещания Специальной группы экспертов по уменьшению риска насилия в системе уголовного правосудия//Док. E/CN/15/1994/4/Add. 3. 25 february. 1994. P. 10.

<sup>2</sup> Уголовная юстиция: проблемы международного сотрудничества. - М.: 1995. С. 187.

<sup>3</sup> Тиханин И. В., Некоторые актуальные проблемы применения мер безопасности к лицу, с которым заключено досудебное соглашение о сотрудничестве // Проблемы государственной защиты участников уголовного судопроизводства: материалы Межведомственной научно-практической конференции. М., 2012, ст. 211.



պանության առումով շարունակական զարգացման ու կատարելագործման կարիք ունի, իսկ համագործակցության վարույթում այն պետք է պարունակի այնպիսի իրավադրույթներ, որոնք բավարար երաշխիք կծառայեն քրեական վարույթն իրականացնող մարմնի հետ համագործակցելու ցանկություն ունեցող անձանց անվտանգության ապահովման համար:

Սույն հոդվածում կփորձենք ներկայացնել համագործակցող մեղադրյալի անվտանգության ապահովման հետ կապված որոշ հարցեր, որոնց կապակցությամբ Նախագիծը որոշակի լրացման կարիք ունի: Այսպես.

***1. Պաշտպանության ենթակա՞ է արդյոք մեղադրյալն այն դեպքում, երբ դատախազի կողմից որոշում է կայացվել նրա ներկայացրած՝ համագործակցության համաձայնագիր կնքելու վերաբերյալ միջնորդությունը մերժելու մասին:***

«Գոռուպցիայի դեմ» ՄԱԿ-ի 31.10.2003 թ. կոնվենցիայի 3-րդ գլխի 32-33-րդ հոդվածներում ամրագրված է. «Յուրաքանչյուր մասնակից պետություն, իր ներքին իրավական համակարգին համապատասխան և իր հնարավորությունների սահմաններում, պետք է անհրաժեշտ միջոցներ ձեռնարկի, որ հնարավոր վրեժից և վախեցնելուց արդյունավետ պաշտպանություն ապահովի այն վկաների և փորձագետների, համապատասխան դեպքերում՝ նրանց հարազատների և մերձավոր այլ անձանց նկատմամբ, ովքեր ցուցմունքներ են տալիս իրավախախտումների կապակցությամբ, և որոնք այդպիսին են ճանաչվել սույն Կոնվենցիային համապատասխան: Յուրաքանչյուր մասնակից պետություն պետք է քննարկի իր ներքին իրավական համակարգի մեջ բոլոր անձանց որևէ անարդարացի վերաբերմունքից պաշտպանության ապահովման համար պատշաճ միջոցներ ներառելու հնարավորությունը, ովքեր բարեխղճորեն և խելամիտ հիմքերով իրավասու մարմիններին հայտնում են այն իրավախախտումների հետ կապված փաստերի մասին, որոնք այդպիսին են ճանաչվել սույն Կոնվենցիային համապատասխան<sup>1</sup>»: Նույնաբնույթ պահանջներ են սահմանված նաև «Գոռուպցիայի համար քրեական պատասխանատվության մասին» 27.01.1999 թ. ԵԽ կոն-

<sup>1</sup> [http://www.un.am/res/UN%20Treaties/XI\\_9.pdf](http://www.un.am/res/UN%20Treaties/XI_9.pdf)

վենցիայի 22-րդ հոդվածով<sup>1</sup>, «Անդրազգային կազմակերպված հանցավորության դեմ» 15.11.2000 թ. ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի 24-րդ և 26-րդ հոդվածներով<sup>2</sup>:

Հանցագործությունների կանխման և իրավախախտների հետ վերաբերմունքի ՄԱԿ-ի 8-րդ կոնգրեսում ընդունվել է «Միջազգային ահաբեկչության դեմ պայքարի միջոցառումների» մասին ակտ, որում պահանջ սահմանվեց, որ վկայի նկատմամբ հակաիրավական ներգործության սպառնալիքի առկայության դեպքում անհրաժեշտ է գաղտնի պահել վկայի անձի մասին տեղեկությունները, պահպանության տակ գտնվող անձին տրամադրել բնակարան, ապահովել նրա անձնական պահպանությունը և ցուցաբերել ֆինանսական օգնություն:

Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը «Օսմանն ընդդեմ Մեծ Բրիտանիայի» գործով անդրադարձել է դատավարության մասնակցի անվտանգության հարցին: Հիշյալ գործով ՄԻԵԴ-ը նշել է, որ մարդու կյանքի իրավունքի պահպանության ապահովման պարտականությունը ներառում է ոչ միայն քրեական օրենսդրության ստեղծումը և դրա արդյունավետ կիրառումը, այլև կյանքի պաշտպանության *նախականիչ միջոցների* հիմնումը: Անձի կամ անձանց պաշտպանությանն ուղղված նախականիչ միջոցառումների ձեռնարկման պետության պոզիտիվ պարտականությունը ծագում է այն դեպքում, երբ իշխանությունները գիտեին կամ պարտավոր էին իմանալ մարդու կյանքի իրական և անմիջական ռիսկի գոյության մասին, որը կապված է երրորդ անձանց հանցավոր գործողությունների հետ<sup>3</sup>: Եթե իրավապահ մարմինը, տեղեկացված լինելով կոնկրետ անձի կյանքի նկատմամբ ոտնձգության փորձի հնարավորության մասին, չի ձեռնարկել նրա անվտանգության ապա-

---

<sup>1</sup> <https://sk.ru/news/m/wiki/11677.aspx>.

<sup>2</sup> [https://www.cba.am/Storage/AM/downloads/FDK/InternationalInstruments/palermo\\_convention\\_on\\_transnational\\_crime\\_arm.pdf](https://www.cba.am/Storage/AM/downloads/FDK/InternationalInstruments/palermo_convention_on_transnational_crime_arm.pdf).

<sup>3</sup> Бессарабов В. Г., Быуова Е. В., Курочкина Л. А., Европейские стандарты обеспечения прав и свобод человека и гражданина в российском уголовном процессе. - М.: Изд. Юрлитинформ. 2005. С. 54-55, Стандарты Европейского суда по правам человека и российская правоприменительная практика. Сб. аналитических статей. - М.: Под ред. М.Р. Воскобитовой. «Анахарсис», 2005, С. 71.

հովման արդյունավետ միջոցներ, որի հետևանքով տվյալ անձը սպանվել է, ապա կարելի է արձանագրել պետության կողմից «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի (կյանքի իրավունք) խախտում<sup>1</sup>:

Նախագծի 73-րդ հոդվածով հատուկ պաշտպանության միջոց կիրառելու հնարավորություն նախատեսված է քրեական վարույթին ներգրավված ցանկացած անձի, այդ թվում՝ նրա ընտանիքի անդամի կամ այլ մերձավոր անձի համար, եթե վարույթի իրականացման հետ կապված նրանց կյանքին, առողջությանը կամ իրավաչափ շահերին սպառնում է իրական վտանգ:

Թեև քրեական դատավարության գործող օրենսդրությունը պաշտպանության կարիք ունեցողների ցանկին է դասում հիմնականում վկաներին, տուժողներին ու նրանց ընտանիքի անդամներին, այդուհանդերձ Նախագծով առաջարկվող համագործակցության վարույթի շրջանակում պաշտպանության կարիք ունի նաև համագործակցող մեղադրյալը, քանզի վերջինս ստանձնում է նաև ենթադրյալ այլ հանցագործների հանդեպ ապացույցներ ներկայացնելու միջոցով նրանց մերկացնելու պարտավորություն, իսկ նման վարքագիծը ենթադրաբար կարող է նրա կամ նրա ընտանիքի անդամի կյանքը կամ սեփականությունը վտանգելու սպառնալիք ստեղծել (*«վկա» հասկացությունը պետք է ընկալել Եվրոպական կոնվենցիային համապատասխան, այսինքն՝ վկա է ցանկացած անձ, ով տիրապետում է գործի համար նշանակություն ունեցող տեղեկատվության, և ում ցուցմունքները դատական մարմինների կողմից կարող են հաշվի առնվել մեղադրանքի քննության ընթացքում*<sup>2</sup>): Համագործակցող մեղադրյալի պաշտպանությանն ուղղված միջոց է նաև Նախագծի 458-րդ հոդվածի 2-րդ մասում (*սահմանվում է համագործակցության վարույթով իրականացվող նախաքննությունը*) տրված կարգավորումը, համաձայն որի՝ «Համագործակցության համաձայնագիր կազմե-

---

<sup>1</sup> Ղամբարյան Ա. Ս., Երեմյան Ա. Վ., ՀՀ քրեական դատավարությանը մասնակցող անձանց պետական պաշտպանությունը, Երևան, 2006, էջ 16-17:

<sup>2</sup> Ղամբարյան Ա. Ս., Երեմյան Ա. Վ., ՀՀ քրեական դատավարությանը մասնակցող անձանց պետական պաշտպանությունը, Երևան, 2006, էջ 48:

լուց հետո տվյալ մեղադրյալի վերաբերյալ վարույթն անջատվում է: Անջատված վարույթի նյութերին պարտադիր կցվում են **համագործակցության միջնորդությունը, դրա վերաբերյալ քննիչի կարծիքը, միջնորդությունը բավարարելու մասին հսկող դատախազի որոշումը, ինչպես նաև համագործակցության համաձայնագիրը**»:

Նույն հոդվածի 4-րդ մասում ասվում է հետևյալը. «Մեղադրյալի, նրա մերձավոր ազգականի կամ մեղադրյալի հետ կապված այլ անձի անվտանգության սպառնալիքի առկայության դեպքում քննիչը որոշում է կայացնում **սույն հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված փաստաթղթերը կնքված փակ ծրարում պահելու, ինչպես նաև համապատասխան անձի նկատմամբ սույն օրենսգրքով նախատեսված հատուկ պաշտպանության միջոցներ ձեռնարկելու մասին**»:

Սյսպիսով՝ Նախագիծը բովանդակող վերոհիշյալ իրավանորմերից բխում է, որ համագործակցության համաձայնագիր կազմելուց և համագործակցող մեղադրյալի վերաբերյալ վարույթն անջատելուց հետո նախատեսված հիմքերի առկայության դեպքում քննիչը որոշում է ընդունում Նախագծի 458-րդ հոդվածի 2-րդ մասում թվարկված փաստաթղթերը գաղտնավորելու մասին դրանք փակ ծրարում պահելու տեսքով: Թեև նշվածը կատարվում է հիշյալ փաստաթղթերում առկա տեղեկատվության գաղտնիությունը պահպանելու, հետևաբար նաև համագործակցող մեղադրյալի համար դրանց հրապարակման արդյունքում ենթադրաբար ակնկալվող վտանգի սպառնալիքները վերացնելու համար, ու թեև պաշտպանության այդ միջոցը ներառված չէ Նախագծի 74-րդ հոդվածում, այդուհանդերձ ակնհայտ է, որ այն ուղղված է համագործակցող մեղադրյալին նաև վերահաս վտանգից պաշտպանելուն:

Սակայն հարց է ծագում, թե ինչու Նախագիծը չի պարունակում նույնպիսի պահանջ այն դեպքում, երբ համագործակցության միջնորդությունը դատախազի կողմից մերժվում է:

Ինչպես նկատելի է համագործակցության վարույթի՝ Նախագծով հռչակված նպատակից, այն ուղղված է ծանր և առանձնապես ծանր հանցագործությունների բացահայտմանը և դրանք կատարած անձանց պատասխանատվության անխուսափելիությունն ապահովելուն: Հաշվի առնելով, որ քրեական արդարադատության հիշյալ խնդիրները քրեական վարույթն իրականացնող մարմինը ինքնուրույն իրականացնել չի կարողացել և դրան փորձում է հասնել «զի-

շումների» հաշվին՝ օգտվելով մեղադրյալի համագործակցությունից, ակնհայտ է դառնում, որ համագործակցող մեղադրյալը իր վրա է վերցնում որոշակի ռիսկեր, որովհետև համագործակցության վարույթի նպատակին հասնելու համար համագործակցողը ստանձնում է ակտիվ դերակատարություն ապացույցներ ներկայացնելու միջոցով, ինչն ուղղակիորեն կարող է հանգեցնել դրա արդյունքում մերկացվող ու համագործակցող անձանց միջև հակադրության իրական վտանգի ձևավորմանը: Այդ է պատճառը, որ համագործակցության վերաբերյալ միջնորդություն ներկայացնելու շուրջ որոշումը մեղադրյալն ընդունում է, ի թիվս այլոց, նաև հարցը բարոյահոգեբանական ու իրավական հարթությունում մանրակրկիտ վերլուծության ենթարկելու միջոցով: Եթե իրավական անալիզը կատարվում է մեծապես պաշտպանի հետ խորհրդակցելու միջոցով, վերջինիս խորհրդատվություններն ու հմտությունները օգտագործելու ճանապարհով, ապա հարցի բարոյահոգեբանական կողմն առավելապես ծանրացած է մեղադրյալի վրա, քանի որ դրա բացասական հետևանքների կրողն ու պատասխանատուն հենց ինքն է: Համագործակցության միջնորդությունը մերժելու դեպքում միջնորդության, քննիչի կարծիքի ու դատախազի որոշման անհասանելիությունն ապահովելու՝ քննարկվող դեպքում այն գաղտնավորելու՝ քննիչի դատավարական լիազորության բացակայությունը կարող է էապես խոչընդոտել հիշյալ գործընթացը նախաձեռնելու՝ մեղադրյալի հոգեբանական մտորումների կայացմանն ու վճռականության ձևավորմանը: Նման պարագայում տարբեր սոցիալական և բարոյական «արժեքների» միջև ընտրություն կատարելու համար համագործակցելու ցանկություն ունեցող մեղադրյալը ստիպված կլինի նախընտրել առավել անցնցում ու անվտանգ ճանապարհը և ոչ թե միջնորդությունը մերժվելու դեպքում սեփական անձը կամ մերձավոր շրջապատի անվտանգությունը խոցելու սպառնալիք ստեղծելու տարբերակը, իսկ դա կհանգեցնի համագործակցության վարույթին ապավինելու դեպքերի նվազմանը կամ առհասարակ բացառմանը:

Նախքան համագործակցության միջնորդություն ներկայացնելը համագործակցելու ցանկություն ունեցող մեղադրյալի համար պետք է երաշխավորված լինի, որ միջնորդությունը մերժվելու դեպքում այդ մասին դատավարության այլ մասնակիցներ չեն տեղեկանալու, իսկ բավարարվելու դեպքում դրանց մանրամասնությունները պահվելու

են գաղտնի: Նախագիծը պարունակում է երկրորդ պայմանը բավարարող անհրաժեշտ իրավակարգավորում, իսկ համագործակցության միջնորդությունը մերժվելու դեպքում միջնորդությունը, դրա վերաբերյալ քննիչի կարծիքը և միջնորդությունը մերժելու մասին դատախազի որոշումը գաղտնի պահելու պայման՝ ոչ: Այդ առումով Նախագիծը մեղադրյալին պետք է ընձեռի համագործակցության վարույթ նախաձեռնելու հետևանքով ակնկալվող բոլոր տեսակի բարոյական և իրավական վտանգներից ազատ ու անկաշկանդ լինելու հնարավորություն: Անհրաժեշտ է նաև փաստել, որ Նախագծի 459-րդ հոդվածի ուժով մեղադրյալն ունի նաև համագործակցությունից հրաժարվելու իրավունք, ուստի համաձայնագրով ստանձնած պարտականությունների կատարմանն ուղղված գործողությունները դեռևս չեն վկայում այն մասին, որ վերջինս այն կկատարի ամբողջ ծավալով և չի հրաժարվի համագործակցությունից՝ այդ կերպ պահանջելով համագործակցության վարույթում կատարված գործողությունների ու դրանց բովանդակության հրապարակայնության սահմանափակում, իսկ նշված պահանջին ի պատասխան՝ քրեական վարույթն իրականացնող մարմինը պետք է ունենա ցանկացած պահի մեղադրյալի անվտանգությունն ապահովելու կամ նրա անվտանգությունը սպառնացող վտանգները կամ դրանց ծագման հիմքերը չեզոքացնելու բավարար հնարավորություն՝ այդ թվում որոշակի փաստաթղթեր գաղտնավորելու եղանակով: Հետևաբար առավել նպատակահարմար են ոչ թե վտանգի ծագման հիմք ստեղծելն (*այսինքն՝ համագործակցության նախաձեռնության մասին բարձրաձայնելը կամ այդ տեղեկատվությունը հրապարակելը*) ու այն վերացնելուն ուղղված Նախագծի 74-րդ հոդվածով նախատեսված միջոցներ ձեռնարկելը, այլ դրա առաջացման հնարավորությունը բացառելը՝ այդպիսով կատարված համարելով վտանգի ծագումը ***կանխելու գործառույթ:***

Նախագծի 74-րդ հոդվածը սահմանում է դատավարության մասնակցի անվտանգությունն ապահովելու որոշակի միջոցներ, և համագործակցության վերաբերյալ միջնորդությունը մերժված մեղադրյալի անվտանգությունը հիշյալ հոդվածով սահմանված կարգով ապահովելու համար քրեական վարույթն իրականացնող մարմինը նախ **պետք է արձանագրի մեղադրյալի անվտանգությանն ուղղված սպառնալիքի առկայություն, որից հետո ձեռնարկի 74-րդ**

**հողվածով նախատեսված պաշտպանության հատուկ միջոցներից մեկը կամ մի քանիսը՝ գրկված լինելով** հավանական վտանգի ծագումը զսպելուն ուղղված *նախական/իչ միջոցառումներ* կատարելու հնարավորությունից:

Թեև ենթադրվում է, որ համագործակցության միջնորդությունը դատախազի կողմից մերժվելուց հետո միջնորդությունը, քննիչի գրավոր կարծիքը և միջնորդությունը մերժելու մասին որոշումը պետք է դիտարկվեն որպես Նախագծի 6-րդ հողվածով նախատեսված՝ քրեական վարույթի նյութեր և պահվեն քրեական գործում, սակայն Նախագիծը այդ մասին ևս որևէ կարգավորում չի նախատեսում:

Վերը բերված պատճառաբանություններից հետևում է, որ համագործակցության ցանկություն ունեցող մեղադրյալի համար պետք է երաշխավորված լինի, որ

*ա) համագործակցության վարույթ նախաձեռնելու դեպքում միջնորդություն ներկայացնելու փաստը և դրա բովանդակությունը չեն հրապարակվի,*

*բ) միջնորդությունը բավարարվելու կամ մերժվելու դեպքում միջնորդությունը, քննիչի գրավոր կարծիքը և դատախազի որոշումը վարույթի մասնավոր մասնակիցների ու օժանդակող անձանց համար կլինեն անհասանելի:*

Ինչպես միջնորդությունը բավարարելու, այնպես էլ այն մերժելու դեպքում վերոհիշյալ փաստաթղթերի գաղտնավորումը պետք է կատարվի քննիչի որոշումով, որը պետք է լինի պատճառաբանված: Ընդ որում, քննիչի որոշումը բովանդակային առումով կարող է տեղեկություններ պարունակել համագործակցող կամ նման ցանկություն ունեցող մեղադրյալին անհատականացնող տվյալների, համագործակցության ուղղությունների և նպատակահարմարության տեսանկյունից հրապարակման ոչ ենթակա այլ հանգամանքների վերաբերյալ: Ինքնին քրեական գործի նյութերին կից կնքված փակ ծրարի առկայությունը նույնպես որոշակի ինֆորմատիվ է, այսինքն առնվազն վկայում է այն մասին, որ գործով առկա էր համագործակցության միջնորդություն, որը մերժվել է: Եվ եթե քրեական գործով կա ընդամենը մեկ մեղադրյալ, և վարույթի մասնավոր մասնակիցները քրեական գործի նյութերին ծանոթանալու ընթացքում արձանագրել են գործին կից փակ ծրարի առկայությունը, ապա բոլորի հա-

մար ակնհայտ է, որ մեղադրյալը համագործակցության միջնորդություն էր ներկայացրել (*Նախագիծը փակ կնքված ծրարում փաստաթղթեր պահելու հնարավորություն նախատեսել է միայն համագործակցության վարույթում*): Այդ կապակցությամբ քննիչը պետք է ունենա նաև հիշյալ որոշումը և կնքված փակ ծրարը վարույթի մասնակիցներից գաղտնի պահելու իրավունք: Պատահական չէ, որ Վ. Գ. Գլեբովը և Ն. Ս. Կոստենկոն առաջարկում են լրացնել ՌԴ քրեական դատավարության օրենսգրքի 317-րդ հոդվածը և կնքված ծրարում պահել, ի թիվս այլոց, նաև քրեական գործից մաս անջատելու մասին որոշումը, որը պետք է լինի նաև հիմնական քրեական գործում<sup>1</sup>:

Հետևաբար կարծում ենք, որ Նախագիծը պետք է պարունակի նաև համագործակցության միջնորդությունը մերժվելու դեպքում միջնորդությունը, դրա վերաբերյալ քննիչի կարծիքը, դատախազի որոշումը գաղտնավորելու հնարավորություն:

Քննարկվող հարցը համադրվել է նաև «Մարդու իրավունքների ու հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի շուրջ Եվրոպական դատարանի նախաադեպային եզրահանգումներին: Նշված Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ քրեական հանցագործություն կատարելու մեջ մեղադրվող յուրաքանչյուր ոք պետք է ունենա **բավականացափ ժամանակ ու հնարավորություններ իր պաշտպանությունը նախապատրաստելու համար**, որից բխում է նաև քրեական մինչդատական վարույթն ավարտվելու պահին գործի բոլոր նյութերին ծանոթանալու իրավունքը: Պաշտպանության կողմի՝ քրեական գործում առկա փաստաթղթերի հասանելիության կապակցությամբ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը (այսուհետ՝ ՄԻԵԴ) ընդունել էր մի շարք նախաադեպային վճիռներ: «Բրանդշտետերը ընդդեմ Ավստրիայի» և «Ռոտուն ու Դեվիսը ընդդեմ Միացյալ Թագավորության» գործերով ՄԻԵԴ-ը արձանագրել էր գործի նյութերին ծանոթանալու մեղադրյալի իրավունքի կարևորությունը՝ այդ իրավունքի առարկա հռչակելով սակայն գործով ձեռք բերված ապացույցները միայն: Եվրոպական դատարանը նաև ընդգծել է որոշակի հանգա-

---

<sup>1</sup> Глебов В. Г., Костенко Н. С., Проблемы выделения уголовного дела в отношении лица, с которым заключено досудебное соглашение о сотрудничестве // Российский следователь. 2011. № 24.



մանքներում Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 3-րդ մասի «բ» կետում նախատեսված իրավունքը ներպետական օրենսդրությամբ սահմանափակելու հնարավորություն<sup>1</sup>՝ «Վան Մեխելենը Նիդեռլանդների դեմ» գործով նման սահմանափակման հիմք ճանաչելով նաև անվտանգության միջոցներ կիրառելու բավարար հիմքերի առկայությունը<sup>2</sup>:

ՄԻԵԴ-ի վերը ներկայացված դիրքորոշումը ուղղակիորեն վերաբերում է մեղադրանքի կողմի ունեցած ապացույցների մասին տեղեկացված լինելու՝ պաշտպանության կողմի իրավունքին, այսինքն՝ Եվրոպական դատարանը արձանագրել է որոշակի հանգամանքների առկայության պարագայում գործով ձեռք բերված որոշակի *ապացույցների* հասանելիությունը սահմանափակելու հնարավորություն՝ այն համարելով իրավաչափ ու Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածին համահունչ: Համագործակցության միջնորդությունը, դրա շուրջ քննիչի գրավոր կարծիքը և միջնորդությունը մերժելու մասին դատախազի որոշումը ապացուցողական որևէ նշանակություն չունեն և Նախագծի 86-րդ հոդվածի ուժով չեն կարող դիտարկվել որպես ապացույց, հետևաբար պաշտպանության կողմի համար դրանց հասանելիությունը սահմանափակելը չի կարող դիտարկվել որպես պաշտպանության իրավունքի խախտում:

Դատավարության մասնակցի անվտանգության ապահովման տեսանկյունից արտասահմանում կիրառվում են անվտանգության մի շարք միջոցներ, որոնք ՄԻԵԴ-ի կողմից նույնպես ճանաչվել են Կոնվենցիային համահունչ: Դրանցից են պաշտպանվող անձանց հարցաքննության տեսանկարահանումը և դրանք դատաքննության ժամանակ վերարտադրելը, նախնական քննության ավարտից հետո ծանոթացման համար մեղադրյալին ու նրա պաշտպանին ներկայացվող նյութերի սահմանափակումը, դատական նիստերի դահլիճից դուրս անձանց կապի միջոցներով հեռահար հարցաքննությունը, դատարանում վկաների ու տուժողների փոխարեն իրավապահ

---

<sup>1</sup> Добавление к третьему докладу Комиссии по правам человека ЭКОСОС ООН «Права на справедливое судебное разбирательство:признание в современных условиях и меры по его укреплению»//Док. E/N.4/Sub.2/1992/Add.1, 15 may.1992. P. 27.

<sup>2</sup> Европейский суд по правам человека. Избранные решения. Т. 2. М.: Норма, 2000. С. 440 – 454.

մարմինների հարցաքննությունը, ովքեր հայտնում են ծառայողական գործունեության ընթացքում տուժողներից ու վկաներից իրենց հայտնի դարձած տեղեկությունները և այլն:

Ելնելով վերոգրյալներից՝ համագործակցության միջնորդությունը մերժվելու դեպքում մեղադրյալի անվտանգության ապահովման տեսանկյունից մեր կողմից առաջարկվում է Նախագծում կատարել հետևյալ բովանդակային լրացումները.

*1) Համագործակցության միջնորդությունը մերժելու մասին դատախազի կողմից որոշում ընդունելուց հետո մեղադրյալի, նրա մերձավոր ազգականի կամ մեղադրյալի հետ կապված այլ անձի անվտանգության սպառնալիքի առկայության կամ մեղադրյալի կամ մեղադրյալի պաշտպանի միջնորդության դեպքում քննիչը որոշում է կայացնում միջնորդությունը, դրա կապակցությամբ քննիչի գրավոր կարծիքը, միջնորդությունը մերժելու մասին դատախազի որոշումը կնքված փակ ծրարում պահելու մասին:*

*2) Համագործակցության միջնորդությունը մերժելու կամ բավարարելու մասին դատախազի կողմից որոշում ընդունվելու դեպքում միջնորդությունը, դրա կապակցությամբ քննիչի գրավոր կարծիքը և միջնորդությունը մերժելու մասին դատախազի որոշումը կնքված փակ ծրարում պահելու մասին քննիչի որոշումը և ծրարը չպետք է ներկայացվեն դատավարության մասնակիցներին Նախագծի 200-րդ հոդվածով նախատեսված կարգով քրեական գործը ծանոթացման ներկայացնելու ժամանակ:*

*2. Դատավարության օժանդակող մասնակիցներ փորձագետը, թարգմանիչը և ընթերական պարտավոր են արդյոք պահպանել համագործակցության ցանկություն հայտնած մեղադրյալի և համագործակցության առարկայի վերաբերյալ իրենց հայտնի դարձած տեղեկությունների գաղտնիությունը:*

Գործող քրեական դատավարության օրենսգրքի 201-րդ հոդվածից հետևում է, որ քննիչը և հետաքննության մարմինը իրավասու են վկային, տուժողին, քաղաքացիական հայցվորին և քաղաքացիական պատասխանողին, նրանց ներկայացուցիչներին, մասնագետներին, փորձագետներին, թարգմանիչներին, ընթերականներին, պաշտպաններին և գործին մասնակցող այլ անձանց գրավոր նախագրուշացնել նախնական քննության տվյալներն առանց թույլտվության հրապարակելու անթույլատրելիության մասին:

ՌԴ քրեական դատավարության օրենսգրքի 161-րդ հոդվածում նախատեսված կարգավորման համաձայն՝ նախաքննության տվյալների հրապարակման անթույլատրելիության մասին քննիչը կարող է նախագուշացնել դատավարության բոլոր մասնակիցներին: Ղազախստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի համաձայն՝ նախաքննության տվյալների հրապարակման թույլտվություն կարող է տալ դատախազը, իսկ մինչդատական վարույթն իրականացնող սուբյեկտը կարող է դատավարության մասնակիցներին զգուշացնել այդ տվյալների հրապարակման դեպքում քրեական պատասխանատվության մասին:

Կարևորելով մինչդատական վարույթի իրավաչափ գաղտնիության ապահովման հարցը «Վեբերն ընդդեմ Շվեյցարիայի» գործով (§33-34) Եվրոպական դատարանը արձանագրել է, որ մինչդատական վարույթում անհրաժեշտ է տարբերակել մի կողմից այն անձանց (օրինակ՝ դատավորներ, իրավաբաններ և մնացած բոլոր այն անձինք, ովքեր սերտորեն առնչվում են դատարանների գործունեությանը), ովքեր, ամեն ինչից անկախ, պարտավորվում են պահպանել մինչդատական վարույթի գաղտնիությունը, և մյուս կողմից՝ այն մասնակիցներին, որոնց նկատմամբ դատական համակարգի կարգապահական ոլորտը չի կիրառվում: Վերջին դեպքում քրեական վարույթի ընթացքում անհրաժեշտ է որոշակի ներգործություն՝ դատավարության մասնակիցներին նախագուշացնելու կամ պարզաբանելու տեսքով:

Նախագծի 6-րդ հոդվածի 13-րդ կետի համաձայն՝ վարույթի մասնավոր մասնակից են համարվում մեղադրյալը, նրա օրինական ներկայացուցիչը, պաշտպանը, տուժողը, գույքային պատասխանողը, տուժողի և գույքային պատասխանողի օրինական ներկայացուցիչը և լիազոր ներկայացուցիչը:

Նույն հոդվածի 14-րդ կետի համաձայն՝ վարույթին օժանդակող անձինք են վկան, նրա օրինական ներկայացուցիչը և փաստաբանը, փորձագետը, թարգմանիչը, ընթերական, դատական նիստի քարտուղարը:

Նախագծի 186-րդ հոդվածում ասվում է հետևյալը.

«1. **Վարույթի մասնավոր մասնակիցները, վկան և նրա փաստաբանն** իրավունք ունեն հրապարակել պատշաճ իրավական ընթացակարգի շրջանակներում իրենց հայտնի դարձած նախաքննույթ-

յան տվյալները, եթե քննիչը սույն հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված հիմքերից որևէ մեկով գրավոր չի արգելել դրանց հրապարակումը: Այս դեպքում քննիչը պարտավոր է վարույթի մասնավոր մասնակցին, վկային և նրա փաստաբանին գրավոր նախազգուշացնել նախաքննության տվյալների հրապարակման համար նախատեսված քրեական պատասխանատվության մասին:

Նույն հոդվածի 2-րդ մասի բովանդակությունից հետևում է, որ նախաքննության տվյալների հրապարակումն արգելվում է, ի թիվս այլոց, նաև այն դեպքերում, երբ դա կարող է դառնալ հանցանքի կատարման պատճառ, վտանգել վարույթի մասնակիցների կամ այլ անձանց իրավունքները կամ իրավաչափ շահերը»:

Նկարագրվածից հետևում է, որ քննիչը կարող է նախաքննության տվյալների հրապարակման արգելք սահմանել բացառապես վարույթի մասնավոր մասնակիցների և օժանդակող մասնակիցներից վկայի և նրա փաստաբանի համար, ընդ որում, Նախագծի 186-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված հիմքերի առկայության դեպքում:

Գործող քրեական դատավարության օրենսդրության համաձայն ընթերական, փորձագետը և թարգմանիչը առանց քրեական վարույթն իրականացնող մարմնի թույլտվության իրավունք չունեն հրապարակել իրենց մասնակցությամբ կատարված քննչական կամ այլ դատավարական գործողության ժամանակ, ինչպես նաև դռնփակ դատական նիստում իրենց հայտնի դարձած տեղեկությունները: Նախագիծը նման պարտականություն նախատեսում է միայն ընթերակայի համար՝ վերջինս պարտավոր է չհրապարակել ապացուցողական գործողությանը մասնակցելու ընթացքում իրեն հայտնի դարձած տեղեկությունները (հոդված 62): Բացի դրանից՝ գործող քրեադատավարական օրենսդրությունը դռնփակ նիստում հայտնի դարձած տվյալների հրապարակման արգելք է սահմանում նաև դատական նիստի քարտուղարի համար, իսկ Նախագիծը դատավորին հնարավորություն է տալիս դռնփակ դատական նիստին ներկա անձանց, այդ թվում՝ քարտուղարին նախազգուշացնելու դրա ընթացքում իրենց հայտնի դարձած տեղեկությունների հրապարակման անթույլատրելիության մասին (հոդված 267): Փաստորեն քննիչը իրավասու չէ արգելել հրապարակելու դատավարությանը մասնակցելու արդյունքում իրեն հայտնի դարձած տեղեկությունները փոր-

ձագետին և թարգմանչին, վերջիններիս համար Նախագիծը չի սահմանել նաև այդ տվյալների հրապարակման անթույլատրելիության պայման:

Գիտակցելով համագործակցության վարույթում մեղադրյալի անվտանգության ապահովման անհրաժեշտությունը՝ վերջինիս ու քրեական վարույթն իրականացնող մարմնի հետ համագործակցելու ուղղությունների ու համագործակցության առարկայի շուրջ տեղեկությունները գաղտնի պահելն ապահովելու պարտականությունը կրում է քննիչը, ընդ որում, այդ պարտականությունը պետք է ծագի համագործակցության միջնորդություն ներկայացնելու պահից: Հատկանշական է սակայն, որ համագործակցության վարույթին կարող են մասնակցել դատավարական մի շարք օժանդակող սուբյեկտներ, որոնք նշված չեն Նախագծի 186-րդ հոդվածում, և որոնց համար Նախագիծը չի սահմանել դատավարության վերաբերյալ ստացված տեղեկությունները բարձրաձայնելուց զերծ մնալու պարտականություն, բայց որոնք կարող են ստանալ համագործակցության վերաբերյալ տեղեկություններ ու հրապարակել դրանք: Ինչպես արդեն նշվել է վերը, այդպիսիք են *փորձագետը* և միջնորդության ներկայացման կամ համաձայնագրի կազմման ժամանակ կամ դրանից հետո քրեական վարույթին ներգրավված՝ դատավարության լեզվին չտիրապետող մեղադրյալի *թարգմանիչը*: Հիշյալ սուբյեկտներն ազատ են նախաքննության ընթացքում իրենց հայտնի դարձած տեղեկությունները հրապարակելու հարցում, իսկ նման մոտեցումը հղի է համագործակցող մեղադրյալի կամ նրա մերձավոր ազգականի կամ մեղադրյալի հետ կապված այլ անձի համար իրական վտանգներով ու սպառնալիքներով և նման իրավակարգավորումը կարող է էական խոչընդոտ հանդիսանալ համագործակցության վարույթին ապավինելու հարցում:<sup>1</sup>

---

<sup>1</sup> Օրինակ՝ Նախագծի 255-րդ հոդվածի համաձայն՝ մեղադրյալը ունի քննիչի թույլտվությամբ և փորձագետի համաձայնությամբ փորձաքննության կատարմանը ներկա գտնվելու, փորձագետին պարզաբանումներ տալու իրավունք: Համագործակցող մեղադրյալը կարող է օգտվել իր այդ իրավունքից, և այդ ընթացքում փորձագետը կարող է տեղեկություններ ստանալ համագործակցող անձի ու համագործակցության առարկայի վերաբերյալ: Տարբեր վարույթային գործողությունների մասնակցելու ընթացքում նույնպիսի տեղեկություններ կարող է ստանալ նաև թարգմանիչը:

Նույնպիսի կարծիք է արտահայտել նաև Մ. Ե. Կուբրիկովան, ում դիրքորոշման համաձայն՝ անձինք, ովքեր մասնակցում և ստորագրում են համագործակցության համաձայնագիրը, պետք է պարտավորվեն չհրապարակել իրենց հայտնի դարձած տեղեկությունները, ընդ որում, դրանց թվում պետք է լինի նաև թարգմանիչը:<sup>1</sup> Այդ նպատակով վերջինս առաջարկել է լրացնել ՌԴ քրեական դատավարության օրենսգրքի 317.3-րդ հոդվածը հետևյալ բովանդակությամբ. «Համագործակցության համաձայնագիր կնքած մեղադրյալի պաշտպանին և թարգմանչին քննիչը նախազգուշացնում է գործով համագործակցության համաձայնագիր կնքելու, ինչպես նաև դրա հետ կապված իրենց հայտնի դարձած այլ տեղեկությունները հրապարակելու անթույլատրելիության վերաբերյալ, որից հետո նրանցից վերցնում է քրեական պատասխանատվության մասին նախազգուշացվելու վերաբերյալ ստորագրություն»:

Համագործակցության վարույթում կամ այն նախաձեռնելու փուլում մեղադրյալը պետք է պաշտպանված լինի նաև իր անձն անհատականացնող տվյալների և իր մտադրությունների հրապարակումից բխող վտանգից: Այդ տեղեկությունները ոչ միայն կարող են հրապարակային դառնալ վարության փաստաթղթերի տեսքով, այլև վարույթին օժանդակող մասնակիցների միջոցով, հետևաբար քննիչը պետք է ունենա նաև այդ վտանգը բացառելու դատավարական լիազորություն:

Մինչդատական վարույթի գաղտնիությունը խախտելն արգելվելու քննիչի լիազորությունը սակայն բացարձակ բնույթ չի կրում: «Միխեեվը և Իմակաեվան ընդդեմ Ռուսաստանի Դաշնության» գործերով Եվրոպական դատարանը պատասխանող երկրի քրեական դատավարության օրենսգրքի (*УПК РФ Статья 161. Недопустимость разглашения данных предварительного расследования*) 161-րդ հոդվածի կիրառմամբ քրեական վարույթից տեղեկություններ հրապարակելու արգելքը ճանաչել էր անհիմն դրա պատճառաբանված չլինելու համար: Այսինքն՝ Եվրոպական դատարանը մինչդատական

---

<sup>1</sup> Кубрикова, М. Е., К вопросу обеспечения безопасности подозреваемого (обвиняемого), заключившего досудебное соглашение о сотрудничестве, //Вестник Южно-Уральского государственного университета. -2013.Том 13. № 2. С. 26-30.

վարույթի վերաբերյալ տեղեկությունները հրապարակելու արգելք սահմանելու համար առաջ է քաշել դրա պատճառաբանված լինելու պայմանը:

Քննարկելով քրեական վարույթի ընթացքի վերաբերյալ տեղեկություններ ստանալու տուժողի իրավունքի սահմանափակման հետ կապված հարցերը՝ ՀՀ Սահմանադրական դատարանը 24.01.2012 թ. ՄԴՈ-1008 որոշմամբ արտահայտել էր հետևյալ իրավական դիրքորոշումը. «Սկզբունքային մտտեցումը պետք է լինի այն, որ նախնական քննության տվյալների հրապարակման թույլտվություն տալու՝ վարույթն իրականացնող իրավասու մարմնի հայեցողությունը չպետք է լինի բացարձակ: Այդ կապակցությամբ կայացված որոշումը պետք է հետապնդի նախաքննության շահերի իրական պաշտպանության նպատակ»:

Ինչ վերաբերում է համագործակցության վարույթին, ապա սույն հոդվածով առաջարկվող սահմանափակումը վերաբերում է բացառապես համագործակցող մեղադրյալին անհատականացնող տվյալների, համագործակցության փաստի և ուղղությունների շուրջ տեղեկություններին, որոնք վարույթին օժանդակող մասնակիցների՝ փորձագետի և թարգմանչի կողմից հրապարակելը պետք է ճանաչվի անթույլատրելի:

*Վերը ներկայացված փաստարկների ու պատճառաբանությունների հիման վրա կարծում ենք, որ Նախագծի 186-րդ հոդվածում պետք է նշվեն նաև փորձագետը և թարգմանիչը՝ որպես վարույթին օժանդակող սուբյեկտներ, ովքեր իրավասու չեն հրապարակել նախաքննության ընթացքում իրենց հայտնի դարձած տեղեկությունները քննիչի կողմից դրանք հրապարակելը արգելելու դեպքում: Ընդ որում եթե Նախագծի 186-րդ հոդվածով տվյալների հրապարակումը արգելելու գործառույթը քննիչի համար կրում է հայեցողական բնույթ (Նախագծի 186-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված պայմանների առկայության դեպքում), ապա համագործակցության վարույթում կամ դրա նախաձեռնման փուլում այն պետք է լինի պարտադիր՝ քննիչի պարտականության տեսքով:*

## ПРОБЛЕМЫ БЕЗОПАСНОСТИ ОБВИНЯЕМОГО ПРИ ЗАКЛЮЧЕНИИ ДОСУДЕБНОГО СОГЛАШЕНИЯ О СОТРУДНИЧЕСТВЕ

Гурген Нерсисян

*Преподаватель кафедры права Арцахского  
государственного университета*

В данной статье была сделана попытка обосновать идею о том, что в производстве сотрудничества есть много обстоятельств, угрожающих безопасности обвиняемого, для устранения которых необходимо внести поправки в проект. В связи с этим была представлена точка зрения, согласно которой после принятия решения прокурора об отказе ходатайства о сотрудничестве, при наличии угрозы безопасности обвиняемого, его близкого родственника или связанного с ним другого лица или при ходатайстве обвиняемого или его защитника, следователь должен принять решение о хранении в опечатанном конверте ходатайства и связанного с этим письменного мнения следователя, а также решение прокурора. При принятии прокурором решения об отказе или удовлетворении ходатайства о сотрудничестве, ходатайство, связанное с ним письменное мнение следователя, решение прокурора и решение следователя о хранении документов в опечатанном конверте и сам опечатанный конверт не должны быть представлены участникам судебного разбирательства во время ознакомления с материалами уголовного дела, что предусмотрено 200-й статьей проекта. Кроме того, в целях обеспечения безопасности обвиняемого, существенное значение имеет также установление запрета на оглашение сведений, которые стали известны во время участия в уголовном производстве некоторых участников судебного процесса. Для осуществления данного запрета было предложено в 186-ой статье также отметить эксперта и переводчика, которые не должны оглашать известные им сведения, если следователь запретил оглашать их.



## SECURITY ISSUES OF THE CULPRIT IN THE COOPERATION PROCEEDINGS

Gurgen Nersisyan

*Lecturer of Artsakh state university of chair of right*

In this article an attempt has been made to substantiate that there are some circumstances threatening the security of a culprit in the cooperation proceedings and for eliminating these some addition must be done in the projekt.

The first viewpoints is that in case of the prosecutor's decision to refuse the mediation, the investigator must make a decision in the case of existence of a security threat of a culpit, his close relative or in the event of the threat of another person's security or in the case of mediation of the culprit, or mediator's mediation, the investigator must make a decision to keep the motion, the written opinion of the investigator concerning it, and the decision of refusing the motion, sealed in a closed envelope. In case of decidiing to reject or satisfy the cooperation mediation, the investigator's written opinion over it and the prosecutor's decision of refusing the motion, the investigator's decision on holding in a cealed close envelope and the envelope must not be submitted to the participant's of the proceedings when filing the criminal case under the procedure provided by article 200 of the draft.

Besides it is also crucial for some participants of the trial to issue a ban on the publication of the information they have learned during the criminal proceedings, for the implementation of which it is recommended that Article 186 of the draft law also include the expert and the translator as subjects supporting the proceedings who are not eligible to publish the preliminary investigation in the event of disclosure of the information disclosed to them by the investigator.

**Բանալի բառեր** - Նախագիծ, համագործակցության վարույթ, դատավարություն, թարգմանիչ, փորձագետ, մեղադրյալ, անվտանգություն, արգելք, գաղտնիություն, փակ կնքված ծրար

**Ключевые слова:** проект, производство о сотрудничестве, судебный процесс, переводчик, эксперт, обвиняемый, безопасность, запрет, секретность, опечатанный закрытый конверт

**Keywords:** Project, production cooperation, judicial process, translator, expert, accused, security, barrage, confidentiality, sealed envelope